

URZĄD
PATENTOWY
PRL

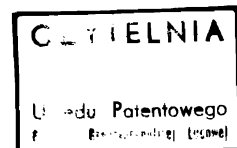
Patent tymczasowy dodatkowy
do patentu nr ———

Int. Cl.³ C09B 23/00

Zgłoszono: 84 01 03 (P. 245607)

Pierwszeństwo ———

Zgłoszenie ogłoszono: 84 11 08

Opis patentowy opublikowano: 1986 10 31

Twórcy wynalazku: Romuald Bartnik, Stanisław Leśniak, Grzegorz Młostoń,
Tadeusz Zieliński

Uprawniony z patentu tymczasowego: Uniwersytet Łódzki, Instytut Chemii,
Łódź (Polska)

Sposób wytwarzania nowych barwników kationowych

Przedmiotem wynalazku jest sposób wytwarzania nowych barwników kationowych o ogólnym wzorze 1, w których R oznacza atom wodoru lub grupę nitrową, R¹, R² i R³ oznaczają atomy wodoru lub chlorowca albo grupy takie, jak alkilowa, hydroksylowa, alkoksylowa, nitrowa lub dialkiloaminowa, a X⁻ oznacza anion taki, jak Cl⁻, Br⁻, HSO₄⁻, CH₃SO₄⁻, ZnCl₃⁻, ZnBr₃⁻, BF₄⁻, ClO₄⁻ itp.

Barwniki te barwią włókna poliakrylonitrylowe, poliestrowe, poliamidowe i wełnę oraz skórę na kolory od żółtego do niebieskiego.

Sposobem według wynalazku poddaje się związek o ogólnym wzorze 2, w którym R ma wyżej podane znaczenie, w obecności kwasu protonowego lub kwasu Lewisa, kondensacji z aldehydem aromatycznym o ogólnym wzorze 3, w którym symbole mają wyżej podane znaczenie. Aldehyd o wzorze 3 stosuje się w ilości stechiometrycznej lub w niewielkim nadmiarze w wodnym, alkoholowym lub wodno-alkoholowym roztworze kwasu protonowego lub kwasu Lewisa względnie w nadmiarze kwasu protonowego takiego, jak kwas octowy, użytego równocześnie jako rozpuszczalnik. Kondensację prowadzi się w temperaturze podwyższonej, korzystnie w temperaturze 60–100°C. Czas reakcji, w zależności od rodzaju substratów i temperatury jej prowadzenia, wynosi od kilku minut do kilkunastu godzin.

Uzyskane sposobem według wynalazku nowe barwniki kationowe odznaczają się żywnością barwy i bardzo dobrymi odpornościami.

Wynalazek ilustrują następujące przykłady, w których procenty oznaczają procenty wagowe, a stopnie temperatury podano w stopniach Celsjusza:

Przykład I. 20,3 g 2', 3', 3'-trimetylo-3H-indolo [2,3-a]oksazolidyny rozpuszczono w 150 cm³ 96% etanolu, zakwaszono stężonym kwasem solnym do pH = 3, dodano 15 g aldehydu p-(dimetyloamino)-benzoesowego i ogrzewano do wrzenia w ciągu 7 godzin. Po ochłodzeniu odparowano etanol, a pozostałość krystalizowano z 5% wodnego roztworu soli kuchennej. Otrzymano purpurowy barwnik o wzorze 1, w którym R, R¹ i R³ oznaczają atomy wodoru, R² oznacza grupę dimetyloaminową, a X⁻ oznacza Cl⁻.

Przykład II. 20,3 g 2', 3', 3'-trimetylo-3H-indolo [2,3-a]oksazolidyny, 13,6 g aldehydu anyżowego oraz 100 cm³ lodowatego kwasu octowego ogrzewano do temperatury 90° w ciągu 5 godzin, ochłodzono do temperatury pokojowej, dodano 50 cm³ nasyconego wodnego roztworu soli

kuchennej i odparowano do sucha, a pozostałość krystalizowano z wody. Uzyskano cytrynowo-żółty barwnik o wzorze 1, w którym R, R¹ i R³ oznaczają atomy wodoru, R² oznacza grupę metoksyłową, a X⁻ oznacza Cl⁻.

Przykład III. 24,8 g 5'-nitro-2', 3', 3'-trimetylo-3H-indolo [2,3-a]oksazolidyny rozpuszczono w 150 cm³ 96% etanolu, dodano 14 g chlorku cynku oraz 18,6 g aldehydu p-bromobenzoesowego i ogrzewano do wrzenia w ciągu 7 godzin, a następnie odparowano do sucha i pozostałość krystalizowano z 5% wodnego roztworu soli kuchennej. Otrzymano żółty barwnik o wzorze 1, w którym R oznacza grupę nitrową, R² oznacza atom bromu, R¹ i R³ oznaczają atomy wodoru, a X⁻ oznacza ZnCl₃⁻.

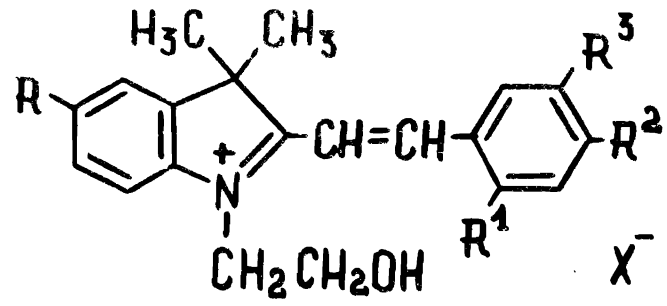
Postępując sposobami opisanymi w przykładach I-III otrzymano ponadto szereg barwników o wzorze 1 podanych poniżej w tabeli, w której określono znaczenia symboli R, R¹, R² i R³ oraz barwy uzyskiwanych barwników:

T a b e l a

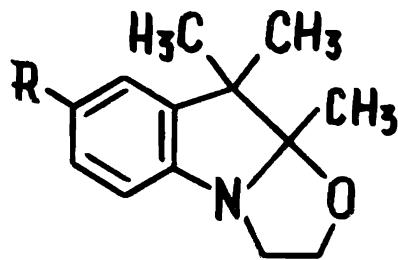
przykład	znaczenia symboli				barwa
	R	R ¹	R ²	R ³	
1	2	3	4	5	6
IV	H	H	NO ₂	H	żółta
V	H	CH ₃ O	CH ₃ O	H	żółta
VI	H	CH ₃ O	H	NO ₂	jasnożółta
VII	H	H	OH	H	łososiowa
VIII	NO ₂	H	H	H	jasnożółta
IX	NO ₂	H	Cl	H	jasnożółta
X	NO ₂	H	CH ₃	H	żółta
XI	NO ₂	H	CH ₃ O	H	oranżowa
XII	NO ₂	CH ₃ O	CH ₃ O	H	czerwonooranżowa
XIII	NO ₂	H	N(CH ₃) ₂	H	fioletowobłękitna
XIV	NO ₂	H	N(C ₂ H ₅) ₂	H	błękitna

Z a s t r z e ż e n i e   p a t e n t o w e

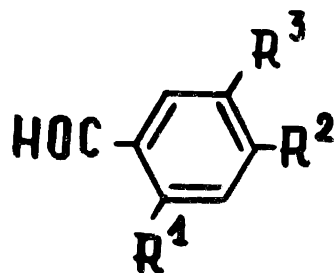
Sposób wytwarzania nowych barwników kationowych o ogólnym wzorze 1, w którym R oznacza atom wodoru lub grupę nitrową, R¹, R² i R³ oznaczają atomy wodoru lub chlorowca albo grupy takie, jak alkilowa, hydroksylowa, alkoksylowa, nitrowa lub dialkiloaminowa, a X⁻ oznacza anion taki, jak Cl⁻, Br⁻, HSO₄⁻, CH₃SO₄⁻, ZnCl₃⁻, ZnBr₃⁻, BF₄⁻, ClO₄⁻ itp, **znamienny tym**, że związek o ogólnym wzorze 2, w którym R ma wyżej podane znaczenie, poddaje się w obecności kwasu protonowego lub kwasu Lewisa kondensacji z aldehydem aromatycznym o ogólnym wzorze 3, w którym symbole mają wyżej podane znaczenie.

WZOR 1

WZOR 2

WZOR 3